

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשנו

ערב שבת קודש
פרשת שמות
כ' בטבת ה'תשס"ט
שנת הקהל

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מקבל פנימי ועצמי, שכל מה שהוא קיבל כנגלה ובנסתר, הכול התעצם אצלו, ואז התחיל כ"ק רבינו הזקן לגלות את התניא במאמרים בשבתות מברכים ובימי המועדים.

(ספר השיחות תש"ח עמ' 198)

הכול אלקות

ההפרש בין הקדוש (ר' אברהם המלאך) לרבינו הזקן הוא, שהקדוש היה מופשט מן הגשמיות, ואצל רבינו הזקן היה הכול אלקות.

(ספר השיחות תרפ"ז עמ' 119)

שייך להמגיד

רבינו הזקן היה נשמה חדשה, והבעל-שם-טוב רצה שאדמו"ר הזקן לא יכירו, מכיוון שהוא שייך להמגיד. וכשהיה בן ג' שנה והביאוהו להבעל-שם-טוב, ציווה שיעמוד נהג בשערי העיר להיות מוכן לקחתו מיד חזרה לביתו. וכשהביאוהו להבעש"ט הניח ידיו הקדושות עליו וברכו בברכת כוהנים, וציווה מיד שיסעו חזרה ואמר: הוא שייך למגיד ממזריטש.

(ספר השיחות תש"ז עמ' 99)

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

רבינו הזקן

איך צריך ואיך אפשר

נודע כי כ"ק רבינו הגדול קרא עצמו נכד מורנו הבעש"ט במונח רוחני, וכהא דאמר על הרב הקדוש הצדיק ר' ברוך, כי הוא נכד בשרי, ואני נכד רוחני.

הוד כ"ק אאמור"ה רה"צ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע (הרש"ב), סיפר לי, אשר שמע מהוד כ"ק אביו אאמור"ה רה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע (המהר"ש), אשר שמע מכ"ק אאמור"ה אדמו"ר בעל צמח צדק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ששמע מפי קדש הקדשים, רבינו הגדול, שאמר שהוא מסר את נפשו בפועל כדי שלא ליפרד מתנועה של הבעל-שם-טוב, אפילו לשעה קלה ואפילו רק למראית עין...

מורנו הבעש"ט נ"ע גילה דרך בעבודת השם יתברך ופתח צנור המסירת נפש בעבודה זו. ומורנו רבינו הגדול נ"ע סלל מסילה רחבה בדרך עבודת השם יתברך כהוראת מורנו הבעל-שם-טוב נ"ע ומסר נפשו הקדושה על זה.

כמילים קצרות, מורנו הבעל-שם-טוב נ"ע, הראה איך צריכים - לעבוד את השם יתברך.

ומורנו רבינו הגדול נ"ע הראה איך אפשר - לעבוד את השם יתברך.

(כתר שם טוב, הוספות עמ' שסח)

בניין היכל ה'

רבינו הגדול נ"ע הניח את היסוד לבניין הענקי חב"ד ישמרהו צורנו ויחזקהו, ובמשך שלושים ושבע שנות נשיאותו, בכוח מסירות נפשו הקדושה והטהורה, בנה את היכל הוי'. ונשיאנו הקדושים, כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים נ"ע, כל אחד בדורו פעל ועשה במסירת נפשו להגדיל ולהאדיר את ההתעסקות בתורה ועבודה.

(ספר השיחות תרצ"א עמ' 256)

מקבל פנימי ועצמי

מורו הרב המגיד קירבו במאוד, ומציע לו אשר יקבע זמן ללמוד עם בנו המלאך הקדוש הרב ר' אברהם בגמרא, פירוש רש"י ותוספות, והמלאך לומר עם הוד כ"ק רבנו הזקן דברי חסידות. ובזמנים ידועים הנה מורם הרב המגיד לומר עמהם.

בהיות הוד כ"ק רבינו הגדול במזריטש קיבל מזקני התלמידים הקדושים: הרב מנחם מענדל מהאראדאק, הרב פנחס מקארעץ, הרב מיכל מזלאטשוב, והעולה על כולם הרב הקדוש ר' יחיאל חתן מורינו הבעל-שם-טוב.

הוד כ"ק אאמור"ה רה"ק צמח צדק אומר להוד כ"ק אאמור"ה רה"ק מוהר"ש: הסבא היה מ"ם שנה

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ' בטבת ה'תשס"ט - כ"ז בטבת ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ' בטבת	ה' מטמאי משכב ומושב פרק ז-ט.	ה' מלוה ולוה פרק יא.	מ"ע קו.
ש"ק	כ"א בטבת	פרק יב.	פרק יב.	מ"ע קד.
א'	כ"ב בטבת	פרק יג. ה' שאר אבות הטומאות.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יג.	מ"ע קד. צו.
ב'	כ"ג בטבת	פרק ג-ה.	פרק יד.	מ"ע צו.
ג'	כ"ד בטבת	פרק ו-ח.	פרק טו.	מ"ע צו.
ד'	כ"ה בטבת	פרק ט-יא.	פרק טז.	מ"ע צו.
ה'	כ"ו בטבת	פרק יב-יד.	פרק יז.	מ"ע קה.
ו'	כ"ז בטבת	פרק טז-יז.	פרק יח.	מ"ע קה.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר** 120 ד' לפני הזריחה	עלות השחר*** 72 ד' לפני הזריחה	זמן ציצית ותפילין	זמן זריחה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
ו', כ' בטבת	4:37	5:25	5:47	6:47	9:14	11:51	12:21	5:00.6	5:26
ש"ק, כ"א בטבת	4:37	5:25	5:47	6:47	9:14	11:51	12:21	5:01.5	5:27
א', כ"ב בטבת	4:37	5:25	5:47	6:47	9:14	11:52	12:22	5:02.4	5:28
ב', כ"ג בטבת	4:37	5:25	5:47	6:46	9:14	11:52	12:22	5:03.3	5:29
ג', כ"ד בטבת	4:37	5:24	5:47	6:46	9:14	11:52	12:22	5:04.3	5:30
ד', כ"ה בטבת	4:37	5:24	5:46	6:46	9:14	11:52	12:22	5:05.2	5:31
ה', כ"ו בטבת	4:36	5:24	5:46	6:45	9:14	11:53	12:23	5:06.1	5:32
ו', כ"ז בטבת	4:36	5:24	5:46	6:45	9:14	11:53	12:23	5:07.0	5:33

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לפני זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"י	הדה"י	צה"י	הדה"י	צה"י	הדה"י	צה"י	הדה"י
שמות	4:23	5:39	4:37	5:40	4:27	5:38	4:42	5:42
וארא	4:30	5:45	4:44	5:46	4:34	5:44	4:48	5:48

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט
 מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז
 יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרנוב
 כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169
 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il
 ISSN 0793-7474

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת שמות

כ"א בטבת

הפטרה: "הבאים ירש" (ישעיה כז, כח, יג. כט, ככ-כג).¹

יום שלישי

כ"ד בטבת

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק רבינו הגדול, רבי שניאור-זלמן מליאדי נבג"מ זיע"א, בשנת תקע"ג, ומנוחתו-כבוד בעיר האדיטש.² כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי להוסיף:

(א) בלימוד התורה - להוסיף בלימוד תורת הנגלה ותורת הנסתר (תורת החסידות). ללמוד לפחות פרק משניות המתחיל באחת מאותיות שמו הקדוש; וכן מתורת בעל הילולא: סעיף בשולחן-ערוך שלו במקום שליכו חפץ, וכן פרק מספרו תניא קדישא, וכן עניין ברדושי חסידות שלו, ומה טוב עניין שהוא

1 לוח כולל-חב"ד. ספר-המנהגים עמ' 32.

2 לוח כולל-חב"ד. ע"ד פרטי מלחמת נפוליאון, בריחת אדמו"ר הזקן מליאדי וההסתלקות בדרך, ראה מכתב כ"ק אדמו"ר האמצעי ועוד, ב'ספר התולדות - רבי שניאור-זלמן, רבנו הזקן' הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשמ"ו, ח"ד עמ' 1025 ואילך, ובקצרה ברשימת כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק בס' אגרות-קודש, ברוקלין תשמ"מ, עמ' שכא. צילום המצבה בס' 'ימי חב"ד' ביום זה.

בעיתו ובזמנו - מתורה-אור לפרשת השבוע.³ (ב) בעבודת התפילה - בסידורו השווה לכל נפש וכולל גם לימוד מאמרי חסידות שלו בעניין התפילה, החל מהמאמר 'הקול קול יעקב' שנרפס בהקדמת סידורו.

(ג) בנתינת צדקה, ומה טוב - לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל הילולא או למוסדות העוסקים בעבודתו ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו.⁴

(ד) לקיים התועדות של שמחה [ביום הילולא רבא' זה, כפשוטו - שמחה גדולה ביותר, הקשורה ב'הילולא' חתונה דווקא... שזה מבטל מלכתחילה את השאלה אודות התועדות ביום הילולא],⁵ בה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות.⁶

פשוט, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו ביום השנה, צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים.

3 לקוטי-שיחות חב"ד עמ' 296.

4 ג' העניינים - לקוטי-שיחות שם עמ' 276, סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 270 ו'התועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, מוגה.

5 ובפרט ע"פ המבואר במכתב שבלקוטי לוי-יצחק (אגרות, עמ' רמט. רנד) הרמזים בכך ש'הילולא רבא' של אדמו"ר היתה בחודש טבת - שמה מובן עוד יותר איך שהיא עניין של שמחה - לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 278-277.

6 'תורת-מנחם - התועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 292.

7 שם עמ' 286 הערה 66 - מוגה (ההדגשה במקור).

עצם הנפש אינה נתונה בגלות

למה רומזת התורה באומרה "איש מבית לוי" ו"בת לוי" במקום לומר עמרם ויוכבד? • על-ידי היגיעה לזכך ולהעלות גם את הגוף, מאירים את האמת שבטבע העולם עצמו • ה"מודה אני" הוא הביטול שבעצם הנשמה, על-ידו מאירים את שאר כוחות הנפש • הימים האלה נזכרים - יום ההילולא של אדמו"ר הזקן • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

מאיר האור.

"הנה זה עומד אחר כתלנו"⁵, אלא שיש כאלו שאצלם הרי זה באופן ש"משיגין מן החלונות"⁶, ויש כאלו שאצלם הרי זה באופן ש"מציין מן החרכים"⁵; אבל צריכים לעשות "חרך", חור בקיר, חור במחיצה המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, וכאשר עושים חור, אזי נכנס האור, ומתבטל העלם הטבע.

וזה ענינה של הגאולה הפרטית של כל אחד מישראל, הגאולה שבנפשו, וזה גופא מביא את הגאולה הכללית (כמבואר באגרת הקודש⁶), בקרוב ממש.

ב. על פי זה יובן גם מה שבעניין העבודה דורשים ב' דברים שלכאורה הם הפכיים: מחד גיסא דורשים להסיר את ההעלם של טבע העולם, ויחד עם זה דורשים להאיר את העולם עצמו, ולא בדרך

א. עניין הגאולה הוא עיקר ענינה של פרשת שמות, פרשת הגאולה: בפרשיות שלפני זה נתבאר בפרשיות עניין הירידה למצרים, ואילו בפרשת שמות - הנה רק בפסוקים הראשונים מדובר אודות הגלות, אבל מיד לאחרי זה מתחיל סיפור לידת מושיען של ישראל, משה רבינו, גואל ראשון וגואל אחרון¹,

ובאופן שמיד בלידתו - "ותרא אותו כי טוב הוא"², כיוון ש"נתמלא הבית כולו אורה"³, והיינו, ש"בית" קאי על העולם כולו, שמצד עצמו הרי הוא "מתנהג באפילה"⁴, וצריך לבוא יהודי ולהאיר בו - "התחיל להאיר", וזהו ענינו של משה, שמיד כשנולד נעשה אור בעולם, ומתבטל העלם הטבע.

והרי עניין האור הוא - שמאיר בכל מקום, אלא צריכים רק לפתוח חלון, וכאשר פותחים חלון, אזי

1 ראה שמור"ר פ"ב, ד"ו. זח"א רנג, א. שעה"פ ויחי מט, יו"ד.

2 תו"א פרשתנו עה, ב.

3 פרשתנו ב, ב.

4 פרש"י עה"פ.

5 ב"ר פ"ב, ג.

5 שה"ש ב, ט.

6 ס"ד.

תפילין שלא במקומו

כידוע, מקפידים אנ"ש חסידים שב"ד שגודל ה'בתים' של התפילין יהיה "אצבעיים על אצבעיים"¹, דהיינו שגודל הבית עצמו הוא לפחות 4 על 4 ס"מ², גם בתפילין שלי"ד.³ והנה צריך לברר מפני מה מניחים כל אנ"ש תפילין שלי"ד בגודל זה, כאשר (לאחר שמתרחקים מן המרפק כ-2 ס"מ עד הקיבורה⁴) על פי מדידות שעשינו, באנשים מבוגרים, הממוצעים באורך הזרוע, נמצאו עלידי זה 2-1 ס"מ מן המעברתא מונחים בחצי העליון של הזרוע⁵, ואילו בבני-מצוות - גם חלק מהבית עצמו נמצא מונח לפעמים בחצי העליון.

הרב יוסף יצחק רבינוביץ, חבר בית-הדין הרבני האזורי, אשרוד

סדר הטיית הראש לש"ץ בברכת כהנים

מכיוון שיש רבים מבין היורדים לפני התיבה המתקשים לזכור את סדר נענועי הראש כשהש"ץ אומר ברכת כהנים (כשהכהנים אינם עולים לדוכן)⁶, ניתן לחלק זאת לכמה כללים פשוטים הקלים לזכירה:

- (א) זקוף או מורכן?
- באמירת שם ה' תמיד הראש זקוף, ובכל שאר המילים הראש מורכן.
- (ב) כיוון ההטייה:
 - הקטע הראשון "יברכך" כולו לימין (מלבד הסיום - הרכנה לאמצע).
 - הקטע השני "יאר" כולו לשמאל (מלבד הסיום - הרכנה לאמצע).
 - הקטע השלישי "ישא" כולו לאמצע (מלבד הסיום "וישם לך שלום" - ימין, שמאל, אמצע).
- יש לשנן את הכללים ולשלב אותם יחד. מספיקים שני אימונים כדי לזכור זאת היטב.
- ויהי רצון שכל ההשפעות הנמשכות עלידי ברכת כהנים יומשכו למטה בבני חיי ומזוני, ובכולם - רוחי.

ישראל הווי

1) שו"ע אדמו"ר הזקן סי' לב סעיף סג, תניא אגה"ק סי' יו"ד, שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סי' יז ועוד.
2) שערי הל' ומנהג שם ע"פ לשון שו"ע אדמו"ר הזקן שם, פרמ"ג לדעת רש"י, ולשון הרא"ש המובא בטור.
3) ע"פ שיעור אצבע 2 ס"מ, שיעורי תורה סי' ג אות כה, שיעור מקווה עמ' קפב.
4) ב'התקשרות' גיליון תקמ"ג עמ' 15 הובא שכך נהגו רבותינו ואנ"ש, וצויין ע"ז לב"ה סי' לב סד"ה ואין שיעור מפורש בתלמוד, וס' אות חיים ושלוש שם ס"ק יז.
5) כלשון אדה"ז שם, שצריך להיות מונח "בגובה הבשר" ולא "בתחתיתו ממש".
6) שע"פ הרמ"א סי' כז ס"א ושו"ע אדמו"ר הזקן שם ס"ב ובמשנה ברורה שם ס"ק ד ובביאור הלכה שם ד"ה בראש העצם - אין להניח שם אפילו חלק מן הבית, דלא כביאור הגר"א שם.
7) ספר המנהגים עמ' 12.

בזמן שבית המקדש היה קיים, שהיו נותנים לשבט לוי תרומות ומעשרות, וה' הוא נחלתם¹⁵, כך, שמה יעשה הבן ולא ילמד תורה, אלא גם בהיותם במצרים בגלות ושעבוד, היה שבט לוי עוסק בתורה, ועד שאפילו ה"מלך חרש במצרים אשר לא ידע את יוסף¹⁶ אינו יכול לנגד ללימוד התורה של שבט לוי, ואומר בעצמו: "לכו לסבלותיכם"¹⁷, לעבודה שלכם.

ועל דרך זה יש בכל אחד ואחד "שבט לוי" שבנפשו, שעל זה אין הגלות יכול לנגד - שזהו ענין אמירת "מורה אני";

בנוגע לנטילת ידיים ("נעגל וואסער"), יכולה להיות התנגדות של היצר-הרע, שלא יכין בלילה את הכלי שבו ייטול ידיו, כיוון שהמים עלולים להישפך, ואין זה נאה כו'; אבל כאשר מדובר אודות אמירת "מורה אני" - הרי זה ענין ההודאה והביטול של עצם הנשמה לעצמותו יתברך, ועל זה אין הגלות מעלים, ולכן אומרים זאת אפילו כאשר הידיים טמאות עדיין, ללא הזכרת שם, וללא צורך בענין של הבנה והשגה¹⁸.

מהיכן בא ענין זה? - הנה ידוע¹⁹ בפירוש הפסוק²⁰ "וישכם לבן בבוקר", שבכל בוקר מאיר בחינת לובן העליון, וגילוי זה מעורר את עצם הנשמה, ועל זה לא יכול להיות ענין של העלם והתנגדות. וזהו בחינת לוי שבכל אחד ואחד מישראל.

ה. אמנם, לא די בכך שעצם הנשמה הוא בשלימות, אלא צריך להתייגע וללחום עם היצר-הרע ולפעול שהתעוררות עצם הנשמה תאיר בכל פרטי כוחותיו.

וזהו ענין "איש מבית לוי":
לכאורה אינו מובן: מדוע נאמר "איש", ולא "אדם", שהוא התואר היותר מעולה בין ד'

מקיף, אלא באופן פנימי דווקא (וכידוע מאמר רבינו הזקן⁷ בנוגע לגאולה די"ט כסלו, שהיה יכול לפעול עלידי מקיפים, אלא שכל העניינים צריכים להיות נמשכים בעולם דווקא, ולכאורה הרי הם ב' הפכים?

ועל דרך "שבור הבית ושמור את יינה"⁸: הבית, היא הכלי שמפסיק בין היין - "יינה של תורה", "נכנס יין יצא סוד"⁹ - ובין העולם. וצריכים לשבור את החבית, וביחד עם זה, לשמור את יינה, שהיין יהיה בשלימותו בעולם.

ענין כזה הוא בבחינת "מעשה נסים", והרי אין סומכין על הנס¹⁰, ועד שבנוגע לעניני תורה ומצוות יש שקלא-וטרין אם יכולים לקיים מצווה עלידי ענין שהוא מעשה נסים¹¹.

ג. ויובן בהקדם המסופר בפרשת השבוע בנוגע ללידת מושיען של ישראל, עלידי זה ש"וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי¹²:

לכאורה היה צריך לומר "וילך עמרם ויקח את יוכבד", שזהו לשון קצר יותר, ויודעים ברור במי המדובר. ומדוע נאמר "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי"? - וכיוון שבתורה שכתב מדויק כל פרט, מובן, שכאן לא נוגע עניינם של עמרם ויוכבד, כי אם ענינו של לוי - "איש מבית לוי", ו"בת לוי".

ענין זה - "איש מבית לוי" ו"בת לוי" - מבואר באורי-התורה לצמח-צדק¹³ באותיות הקבלה. ויש לבאר זה באותיות פשוטות בנוגע לעבודת האדם, כדלקמן.

ד. ענינו של שבט לוי הוא - "ורו משפטך ליעקב"¹⁴ - לימוד התורה. וענין זה היה לא רק

7) ראה לקו"ד ח"א כט, א.
8) ב"ב טז, א.
9) עירובין סה, סע"א. וש"נ.
10) פסחים סד, ב.
11) ראה לקו"ש ח"ה ע' 80 ואילך. חל"ה ע' 48 ואילך. חל"ה ע' 226.
12) פרשתנו ב, א.
13) פרשתנו ע' נד ואילך.
14) ברכה לג, יו"ד.
15) קרח יח, כ. עקב יו"ד, ט. וראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג הי"ב.
16) פרשתנו א, ח.
17) שם ה, ד ובפרש"י. וראה לקו"ש חט"ז ע' 29. וש"נ.
18) ראה קונטרס עניינה של תורת החסידות סי"א. וש"נ.
19) ראה תו"א ותו"ח ס"פ ויצא.
20) ויצא לב, א.

זמן התפילה בבית חיינו / מקום תפילין של-יד / ברכת כוהנים על-ידי הש"ץ

סקירה על זמן התפילה בבית חיינו

בנוגע למה שכתב הרב רסקין שי' בגליון תשנ"ד (פ' ויגש תשס"ט) רציתי להעיר: (א) המדובר ב'בצל החכמה' בפשטות היה בנוגע לתפילת שחרית בחול-המועד, שבה היה נוכח הרב יאלעס ולאחריה התקיימה היחידות. (ב) בשנת האבלות תש"י-תשי"א התפלל הרבי בכל יום בשעה 10:15 (ימי בראשית' עמ' 111). (ג) זמני התפילה בי" 770 נקבעו כנראה (על-ידי הנהלת הישיבה) בהתאם לסדרי הישיבה, ומסתבר לומר שהרבי לא התערב בזה כדי שלא להפריע לסדרי הישיבה וכמה פעמים כשהתפלל הרבי מנחה או מעריב באמצע סדרי הישיבה, התפלל במניין מצומצם ב'גן-עדן התחתון', כדי שלא לכלכל את הסדר. וראה בשיחת פורים תשמ"ה שזה גם הטעם להתחלת ההתוודעות בשעה 9:30. ולהעיר מיומן תשמ"א עמ' 176 (ח"י אלול) "בתחילת הסדר בשעה 8:00 נכנס לבית-המדרש הרב דוד שי' רסקין והודיע כי הרבי ייכנס לתפילת ערבית חמש דקות מאוחר יותר (ב 9:20) כדי שיוסיפו בלימוד" ומסתבר לומר שזוהי גם הסיבה שעד תשמ"ח היה זמן תפילת שחרית 9:30. (ד) בימים שהרבי התפלל עם הציבור, כשלא היו סדרי ישיבה, כמה וכמה פעמים היה זה בשעה 10 גם לפני תשמ"ח. ואציין כמה דוגמאות מהיומנים שתחת-ידי: ער"ה תשמ"א, עיר"כ תשמ"א (יומן "הקהל" תשמ"א), פורים תשל"ד (מיומני הרב ליפא שי' ברענאן), תשעה באב תשכ"ו ("מכתבים מבית חיינו"). (ה) ב'בצל החכמה' הנ"ל (חול-המועד-פסח תשמ"א) הזכיר הרבי אודות ר' לייבלי איגור שההכנות שלו לשחרית נמשכו עד זמן המנחה, ובפשטות זה היה מנהגו (של הרבי) בכל יום ולא רק בשבת-קודש. (ו) להעיר מקטע מיומני ר' מ"מ שי' וואלף (י"ב מרחשוון תשכ"ה) "כפי הנראה, אד"ש רוצה יותר להתפלל בשעה 10, כי בהתחלה היה בא ב" 9:30, ואחר-כך מאוחר יותר עד 9:45, כי בשבתות החגים תמיד התפילה בשעה 10" עדי-כאן.

הרב זלמן וואסערמאן, ברוקלין נ.י.

התוארים אדם איש גבר ואנוש²¹, ומצד גודל מעלתו של עמרם, כדאיתא בגמרא²² שמת בעטיו של נחש, היה ראוי להיקרא בתואר "אדם"? אך העניין הוא - שהתואר "איש" מורה על עניין המלחמה, כדאיתא בגמרא²³ ש"אין איש אלא הקב"ה, שנאמר²⁴ ה' איש מלחמה". ולכן נאמר כאן "איש מבית לוי", כיוון שצריך להיות עניין המלחמה, לעורר את עצם הנשמה, שתאיר בכל פרטי הכוחות.

1. אמנם, גם כאשר מעורר את עצם הנשמה שתאיר

והיינו, שנעשה יחוד הנשמה עם הגוף, והגוף ממלא את רצון הנשמה. וזהו "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי" - שכאשר ה"איש מבית לוי" לוקח את "בת לוי", אזי נעשה בבחינת מהלך, וכידוע³⁰ בעניין ירידת הנשמה בגוף, שבהיותה למעלה הרי היא בבחינת "עומד", ודווקא על-ידי ירידתה למטה והתלבשותה בגוף נעשית בבחינת מהלך.

2. ועל-ידי "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי" - אזי נעשים "תולדות", שזהו עניין המצוות,

יש כאלו שאצלם הרי זה באופן ש"מציץ מן החרכים"; אבל צריכים לעשות "חרך", חור בקיר, חור במחיצה המפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים

בכל פרטי כוחות נפשו, אבל לא נוגע לו מה נעשה עם הגוף - אין זה מספיק עדיין, ועל זה נאמר שהעבודה של "איש מבית לוי" היא - "ויקח את בת לוי": "בת לוי" - קאי על הגוף, שגם הוא נקרא בשם "לוי", דכשם שהנשמה נקראת בשם לוי, על שם "לילה אישי אלי²⁵", כך נקרא גם הגוף בשם "לוי", כיוון שגם הוא קשור עם הקב"ה, שהרי מדובר אודות גופו של איש ישראל, שעליו נאמר "ובנו בחרת מכל עם ולשון²⁶", כמבואר בתניא²⁷ שקאי על הגוף. והעבודה היא - "ויקח את בת לוי", "עשה בה ליקוחין²⁸", והרי "אשה כשרה עושה רצון בעלה²⁹".

שקיומם הוא על-ידי נשמה בגוף דווקא, כמבואר בתורה אור בפרשתנו³¹ על הפסוק³² "הבאים ישרש יעקב". ו"אין מקרא יוצא מידי פשוטו³³" - שעל-ידי "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי" נולד מושיען של ישראל, משה רבינו, וכן הוא בכל אחד מישראל - שעל-ידי העבודה והגיעה שהנשמה תאיר בגוף הגשמי, נולד ומתגלה בחינת משה שבו (כדאיתא בתניא³⁴ שיש בחינת משה בכל אחד ואחד מישראל), ונעשה אצלו העניין דנתמלא הבית - הגוף הגשמי והעולם - כולו אורה, שמאיר האמת בטבע עצמו, והטבע אינו מעלים. וזוהי הגאולה הפרטית שלו, וכידוע תורת הבעל-שם-טוב³⁵ שכשם שישנו גלות מצד האומות, כמו כן

21) לקו"ת שה"ש בה, א. ובכ"מ.
22) שבת נה, ב. וש"נ.
23) סוטה מב, רע"ב. וש"נ.
24) בשלח טו, ג.
25) ויצא כט, לר.
26) נוסח ברכות ק"ש.
27) פמ"ט (סט, טע"ב ואילך).
28) פרש"י עה"פ.
29) תרבאר פ"ט. הובא ברמ"א אה"ע סוס"ט.

30) ראה תו"א ס"פ וישב (ל, סע"א ואילך). ובכ"מ.
31) נג, ג ואילך.
32) ישעי' כו, ו.
33) שבת סג, א. וש"נ.
34) רפמ"ב.
35) ראה כתר שם טוב סצ"ט. תולדות יעקב יוסף ר"פ שמיני.

ישנו גלות מצד היצירה הרע, ועל זה נאמר³⁶ "קרבא אל נפשי גאלה".
ועל-ידי הגאולה הפרטית באה גם הגאולה הכללית, בקרוב ממש.

* * *

ח. הפירוש הפשוט של "ואלה שמות בני-ישראל" הוא - ילדי-ישראל ("אידישע קינדער"), וכמו שכתוב בהמשך הפרשה³⁷ "ובני-ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד", שבזה היתה תלויה הגאולה ממצרים, והיינו, שכאשר נשלם מספר בני-ישראל, אזי היתה יכולה להיות היציאה ממצרים.

וכן הוא גם בנוגע לגאולה העתידה, כדאיתא בגמרא³⁸ "אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף" (באותו אוצר ששמו גוף).

אלא שיש חידוש בגאולה העתידה לגבי גאולה יציאת מצרים - שבגאולה דיציאת מצרים היה מספיק ש"בנערינו ובזקנינו נלך"³⁹, ואילו בגאולה העתידה יצטרכו לקחת את כולם⁴⁰.

ולכן, צריכים להשתדל ביותר בעניין זה, וכתורת ארמו"ר הזקן⁴¹ שהמצווה הראשונה בתורה היא "פרו ורבו"⁴², שיהודי צריך לעשות עוד יהודי, והיינו, שצריכים להשתדל גם בנוגע לנשמות שכבר נתלכשו בגופים, על-ידי הפצת היהדות ועד להפצת המעיינות דתורת החסידות בכל מקום ומקום, עד לחוצה, ואכן, מדור לדור ("וואָס אַ דור ווייער") הולכת וגדולת ההשתדלות בהפצת החסידות בכל מקום.

גם כאשר מדובר אודות ילדים שצריכים ללמדם אל"ף-בי"ת, ולכאורה אין חילוק בין אל"ף-בי"ת חסידי לסתם אל"ף-בי"ת - הנה גם ב"מקום" זה צריכה להיות הפצת המעיינות.

(36) תהלים סט, יט.

(37) א, ז.

(38) יבמות סב, טע"א (ובפרש"י). וש"נ.

(39) בא י"ד, ט.

(40) ראה גם תו"מ חכ"ט ע' 233. וש"נ.

(41) ראה סה"ש תרצ"א ע' 262. תש"א ע' 46. וראה גם תו"מ שם ע' 149. וש"נ.

(42) בראשית א, כח.

(וסיים כ"ק אדמו"ר):

כיוון שהגיעו לכאן ילדים⁴³ שמקבלים חינוך על טהרת הקודש, "קודש" מלה בגרמ"י⁴⁵, ובוה כלול גם הפצת מעיינות החסידות - יאמרו כולם יחד "לחיים", וכנהוג אצל חסידים - מתוך ניגון שמח⁴⁶.

* * *

ט. ...ב"מענה לשון" שהרפיס כ"ק מו"ח אדמו"ר עוד לפני המלחמה הראשונה⁴⁷, נרפס גם העתק מכתב יד קודש של הצמח-צדק על דבר הסתלקות אדמו"ר הזקן, ושם הלשון הוא בנוגע לזמן ההסתלקות (לא רק כמו בהקדמת השולחן ערוך: "במוצאי שבת קודש כ"ד טבת", אלא) "במוצאי שבת קודש כ"ג אור לכ"ד טבת".

ובעמדנו ביום השבת קודש לאחר חצות, ששייך כבר לשבוע הבא, שלכן, בתפלת מנחה, שזמנה לעת ינטו צללי ערב⁴⁸, קורין בתורה בפרשה השייכת לשבוע הבא - נמצאים אנו בזמן ששייך ליום ההילולא של אדמו"ר הזקן.

עניין ההסתלקות הוא - כמבואר באגרת-הקודש⁴⁹ שאז עולה למעלה כל עבודתו שעמל בה במשך כל ימי חייו.

וכן הוא בכל שנה ושנה, כידוע מה שכתוב בכתבי האריו"ל⁵⁰ על הפסוק⁵¹ "והימים האלה נזכרים ונעשים", שעל-ידי זה ש"נזכרים", חוזרים ו"נעשים" כל העניינים עוד הפעם.

ולא זו בלבד שחוזר ונעשה באותו אופן כפי שהיה בפעם הראשונה, אלא בכל שנה חוזר ונעשה באופן

(43) מהעיר בוסטון (המו"ל).

(44) זח"ג צד, ב.

(45) חסר קצת (המו"ל).

(46) ניגנו הניגון "האדרת והאמונה", וכ"ק אדמו"ר עודד את השירה בידיו הק' (המו"ל).

(47) ווילנא, תער"ב.

(48) לשון הכתוב - ירמ' ו, ד.

(49) סו"ד יזכ"ח.

(50) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

(51) אסתר ט, כח.

ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם (ג, יג)

פעם אחת ביקש הרב המגיד ממזריטש מרבנו הזקן להיות התוקע אצלו בראש-השנה. רבנו הזקן הסכים לכך, בתנאי שהמגיד ילמדו את כוונות התקיעות, וכן היה. לאחר שלימדוהו גילה רבנו הזקן למגיד שאיננו יודע כלל את מלאכת התקיעה.

אמר לו המגיד: למה רימיתני? ענה רבנו הזקן: הלוא גם משה רבנו עשה כן - בתחילה שאל את הקב"ה "מה שמו", ולאחר שגילה לו הקב"ה את הדבר טען "לא איש דברים אנכי"...

(מפי השמועה)

והנה ידו מצורעת כשלג... והנה שבה כבשרו (ד, יז)

הצרת מסמלת את הגלות (סיבת הגלות היא הסתלקות אור הקדושה ואף הנגעים באים מחמת הסתלקות אור הקדושה).

הבשר (הבריא) - רומז איפוא לגאולה.

באמצעות האות הזה רמז הקב"ה למשה כי הצרעת (הגלות) תתהפך לבשר (גאולה), ואז יבוא כל בשר להשתחוות לפני ה'.

וכל השינוי הזה - הראה לו הקב"ה - יכול לבוא ברגע אחד!

(אור התורה ויקרא כרך ב' עמ' תקלו)

שלח נא ביד תשלח (ד, יג)

יש מצוות הבאות דווקא שלא ברצון האדם, וכשהן ברצון האדם - אינן מצווה כלל. לדוגמה: מצוות שכחה.

הנשיאות אף היא מסוג המצוות הבאות שלא ברצון, שהרי הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורה ממנו. רק מי שאינו רוצה בה, ראוי להיות נשיא.

לכן לאחר שסירב משה לקבל מינוי זה (אף שהיה מדובר במצווה גדולה ונפלאה - להוציא את בני-ישראל ממצרים), זכה לנשיאות.

מצוות אלו - הבאות שלא ברצון האדם - נעלות יותר ממצוות סתם. כי האור' הנוצר בעולם על-ידן הוא בבחינת 'מתנה' מלמעלה, מאחר שהאדם לא הכין את רצונו כלל לדבר זה; ואילו האור הבא על-ידי מצווה רגילה, מאחר שהוא בא בהכנת האדם וברצונו, הוא אור מצומצם לאין ערוך לעומת האור הנמשך מלמעלה בדרך מתנה.

(סודר עם דא"ח דף כ, עמ' ד)

ויקח משה את מטה האלקים בידו (ד, כ)

משה חלק לפרעה את הכבוד הראוי למלך, אך עם זה לקח איתו את 'מטה האלוקים': הוא דיבר מתוך גאון-יעקב ותוקף אלוקי. הוא לא חש שום רגש נחיתות כלפי הגוי, וודאי לא ניסה להסתיר את יהדותו.

(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 12)

פרשת שמות

ואלה שמות (א,א)

בשם הפרשה מתבטא תוכן הפרשה, וכאן לכאורה יש ניגוד מוחלט בין שם הפרשה לבין תוכנה: הפרשה מתחילתה ועד סופה עוסקת בעניין השיעבוד והגלות, ואילו 'שמות' מבטא את עניין הגאולה, שהרי "על שם גאולתך נקראו", והגאולה גם היתה "בשכיל שלא שינו שמם?" והביאור: השם יש בו דבר והיפוכו. מצד אחד הוא מעלים על עצם האדם ואינו מגלה דבר על מהותו, ומצד שני - השם קשור בעצם הנפש, ועד שהקריאה בשמו של אדם היא דרך להעירו מעלפון. מעין זה מצוי גם בגלות - מצד אחד היא העלם והסתר, והיא אפשרית רק כשהעצם אינו גלוי; ומצד שני, כאשר מגלים את העניין הפנימי בגלות, מביאים את הגאולה, שעניינה גילוי עצמות איך-סוף ברוך-הוא.

(שיחת שבת פרשת שמות תשמ"ו. 'תורת מנחם התוועדות' תשמ"ו כרך ב, עמ' 351)

והנה הסנה בער באש והסנה איננו אֶפֶל. ויאמר משה אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה (ג,ב-ג)

בוער באש: באש של מעלה ובאש של מטה (מדרש רבה)

הסנה - רומז לעם-ישראל.

אש של מעלה - התורה שנמשלה לאש.

אש של מטה - האש הזרה של תאוות עולם-הזה.

משה ראה שה'סנה' (עם-ישראל) בוער גם באש של מעלה וגם באש של מטה: מצד אחד הצדיקים 'בוערים' באהבה עזה כרשפי אש ברצוא לה', ומאידך הרשעים 'נשרפים' בתאוותיהם בענייני העולם הזה. תמה משה על שני האשמים: מדוע אין נפשם של הצדיקים יוצאת בכלות-הנפש לבורא, ומצד שני, כיצד נשארים הרשעים ביהדותם, ולא עוד אלא שאף מסוגלים לחזור בתשובה. זוהי שאלת-תמיחתו: "מדוע לא יבער (יכלה) הסנה"?

התשובה לתמיחה הכפולה: "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה". התורה נקראת "מראה גדול", מפני שהיא מראה ומגלה את גדולתו של אדון העולמים. ועל-ידי התורה הבין משה את הטעם לאי-כליון הסנה.

התורה שניתנה לישראל, בכוחה להיות עוז לצדיקים, שנפשם לא תכלה ושיגיעו להכרה כי העיקר הוא ה'שוב' ולא ה'רצוא', ובכוחה להיות תושייה לרשעים להצילם שלא יכלו ח"ו, ויוכלו להחליף את האש שלמטה באש של מעלה.

(ספר המאמרים תש"ד עמ' 112)

ויהי רצון שבעגלא דידן יקויים סיוס והותם דכרי הצמח-צדק שם: "ה' יחיש ביאת גואלנו, והקיצו ורננו שוכני עפר⁵⁴, והוא בתוכם, ישמיענו נפלאות מתורת ה' תמימה משיבת נפש בגוף, כי טל תורה מחיה, אמן כן יהי רצון, בעגלא ובזמן קריב⁵⁵".

(מהתוועדות ש"פ שמות, כ"ג טבת, ה'תשכ"ב.
'תורת מנחם' כרך לב עמ' 360-366, בלתי מוגה)

של הוספה - על-דרך המבואר באגרת-הקודש⁵² בנוגע לראש-השנה, ש"בכל שנה ושנה יורד ומאיר . . . אור חדש עליון יותר שלא היה מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה", ועל דרך זה הוא בנוגע לכל העניינים.

ועניין זה נוגע לכל השייכים והמקושרים אליו ההולכים בעקבותיו, שצריכים לקחת תוספת התעוררות כו' בכל הקשור להליכה באורחותיו נצח סלה ועד⁵³.

52 סי"ד.

53 ראה אגה"ק סז"ך שם (קמו, א).

54 ישעי' כו, יט.

55 ראה גם הערות כ"ק אדמו"ר במכתב מוצש"ק שמות כ"ג

אור לכ"ד טבת שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' צ').

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

שירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

גאולת ישראל במצרים

עומדים במצב גאולה גם בגלות

"מזכירין יציאת מצרים בלילות" מורה שאמיתית העניין ד"הבאים מצרימה", הירידה בחושך הגלות ("לילות") היא - "גאולת ישראל" ("יציאת מצרים"), עד - "להביא לימות המשיח" (העניין האמיתי דיציאת מצרים), כנ"ל, ולכן "על שם גאולת ישראל נזכרו כאן" - כי הכוונה היא שבמצב ד"הבאים מצרימה", במצרים וגבולים, יפעלו ויגלו איך שזהו (לא רק בשביל הגאולה, אלא שזה גופא) ("על שם) גאולת ישראל", עד (על שם) הגאולה האמיתית והשלימה.

...ומזה מובנת גם ההוראה לבניישראל מהמדרש: יש לדעת, שאפילו בגלות, הרי נוסף לזה שבניישראל נשארים קיימים בתכלית השלימות כמובן ופשוט . . . עומדים במצב (לא רק שמוכיל לגאולה, אלא תורה מזה - מצב של) "גאולת ישראל" עד - "כל ימי חיך להביא לימות המשיח".

הרמב"ם פעל "גאולה" במצרים כפשוטו

על פי זה אפשר להבין השייכות דפ' שמות לכ"ף טבת, יום ההילולא דהרמב"ם, שחל לעולם בסמיכות לפרשת שמות, וקביעותו בשנה זו - בערב שבת פרשת שמות.

...אצל הרמב"ם רואים בגלוי איך שבהיותו במצב ד"הבאים מצרימה" פעל שם (באופן השייך בזמנו) את העניין ד"גאולת ישראל", הן גאולה רוחנית בערך לחושך הגלות שהיה אז (בדוגמת יציאת מצרים גם במצב ד"לילות"), והן כוח והכנה לגאולה שלימה כפשוטה ("להביא לימות המשיח"), וכמורמוז גם בשם "רמב"ם" ראשי תיבות "רבות מופתי בארץ מצרים"...

[. ועל פי זה מובן החידוש דה"אכילה" בשבת פרשת שמות בשנה זו - כיוון שבאה על-ידי העבודה וטירה בערב שבת זו, כל מעשיו ותורתו ועבודתו שהיך הרמב"ם במשך שבעים שנות חייו, הנמצאים כולם בגלוי באופן ד"פועל ישועות בקרב הארץ" בערב שבת זו; הרי מובן מכך מה זה מוסיף בעבודת שבת זו, העבודה לפעול "גאולת ישראל" במצב ד"הבאים מצרימה" בגלות!

...אם כבר בירידה למצרים ישראל" שנים לפני זה, נמצא בגלוי "גאולת ישראל" כ"ואלה שמות בניישראל הבאים מצרימה", ואם עבודת בניישראל בכל הזמנים היא להמשיך את הגאולה במצב הגלות, ועל אחת כמה וכמה לאחר שישנו כבר הריבוי דמעשינו ועבודתנו במשך כל הדורות, כולל - דרבי אליעזר בן עזריה בזמנו, והרמב"ם בזמנו, וכל צדיקי ישראל בכל הדורות, עד ברורות האחרונים - העבודה דרבותינו נשיאנו המיוחסים לבית דוד משבט יהודה, כולל - העבודה דכ"ק מו"ח ארמו"ר במשך שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין (תר"מ"תש"י) -

הרי במכל שכן וקל וחומר ברורנו זה ובזמננו זה, לאחר שסיימו הכל (כנ"ל), ישנה ההבטחה גמורה בתורה, שבטח יהיה "תזכור את יום צאתך מארץ מצרים) כל ימי חיך . . . להביא לימות המשיח", ובפשטות שלא זקוקים להפסק חס ושלוש בין "כל ימי חיך" ו"ימות המשיח" (כמו שהיה אצל בניי ישראל בכל הדורות שלפני דורנו זה), אלא "כל ימי חיך" דכל אחד מבניישראל, חיו הגשמיים כנשמה בגוף, כוללים בפשטות (גם) "ימות המשיח" בלי הפסק, מכיוון שהגאולה באה תיכף ומיד ממש ברגע זה ובמקום זה.

(משיחות שבת פרשת שמות תשנ"ב. 'התועדויות' תשנ"ב כרך בעמ' 94 ואילך)

קודש' תשכ"ו עמ' 52) סיפר הרבי על אכרך ששמע על שחקן שסירב לשחק במשחק שהתקיים ביום-הכיפורים. השחקן סיפר לאכרך, כי גם בראש-השנה לא השתתף במשחק.

אמר לו האכרך: אם כך יש לי עבורך מתנה, והעניק לו שי זוג-תפילין. השחקן הגיב כי הוא עדיין זוכר תפילין מה הן, אך סירב להניחם. באותו יום התקיים משחק ובמהלכו הפסיד במשחק. האכרך הלך לפגשו שוב ושוחח עמו על סגולת התפילין. סוף דבר הוא זכה במשחק, על שולחנו מונחות התפילין, וסוף-כלי-סוף הרי "בל יידח ממנו נידח", יזכה להניחם, ויתוסף יהודי מניח תפילין.

'כדורגל' בעבודת ה'

מה המקור הרוחני שממנו נשתלשל אופן משחק ה'כדורגל' ('פוטבאל') - הסביר הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת שמיני תש"מ (שיחות קודש תש"מ שם, עמ' 815):

העולם עשוי ככדור (ירושלמי עבודה זרה ג, א) [כפי שמביא גם התוספות במסכת עבודה זרה: "העולם עגול, כדאיתא בירושלמי שאלכסנדרוס מוקדון עלה למעלה (על נשר) עד שראה כל העולם ככדור" זו הסיבה שהיו כאלה שעבדו עבודה-זרה לכדור].

כדור הארץ נמסר בידיו של כל יהודי כדאיתא בסנהדרין לו"א: "חייב לומר בשבילי נברא העולם". תפקידו של היהודי להכניס את כדור הארץ לשער, "שער המלך". אמנם רצון ה' שהנסת ה'כדור' לשער' לא תבצע באופן של "נהמא דכיסופא", כלומר, ללא התנגדות. אדרבה: ה' יצר מצב שיש מתנגדים ליהודי בכל הזמנות, וכשם שיהודי רוצה להכניס את הכדור ב'שער המלך', כך גם לצד המנגד יש תכניות משלו, כלומר, רצונם להכניס את הכדור ב"פתחה של גהינום" (עירובין יט, א).

דווקא ההתנגדות גורמת ליהודי לגלות בקרבו

את הכוחות הנעלמים המסייעים בידו לנצח, דוחפת אותו לחפש בעומק פנימיותו את הכוח החבוי בעצמו. בדוגמת המבואר שבשעת המלחמה המלך מבזבז את אוצרותיו, כדי לזכות בניצחון הכנסת ה'כדור' לשער המלך'.

ומזה נשתלשל גם במשחק ה'כדורגל' שיש לא רק קבוצה אחת החפצה להבקיע שער, אלא יש גם קבוצה מנגד, שרצונה להבקיע שער במקום הפכי.

וכפי שזה במשחק - כך גם בעבודת ה': המאבק אינו יכול להתנהל מתוך רפיון, צעד אחר צעד ובעצלתיים, יש לדלג לקפץ ולרוץ כדי להתגבר על האתגר. בעבודת ה' א' אפשר להסתפק במוח ובלב (אם כי גם המחשבה והרגש תופסים חלק חשוב), אלא דרושים גם הרגליים. כלומר, רק על-ידי שמיישמים את לימוד התורה בעשייה נמרצת בחיי היום-יום, יש לקנות לצאת מנצחים במאמצים להכניס את כדור הארץ לתוך 'שער המלך'.

ענין נוסף בזה: בהיותו עגול, מזכיר לנו ה'כדור' כי "מעשינו ועבודתינו" לגלות אלוקות בעולם, צריכים להקיף את כל מציאותנו. לשלוח את ה'כדור' לעבר 'שער המלך' משמעותו - לדלג ולקפץ לדרגות הנעלות ביותר, תוך כדי עקיפת שלבי ביניים, שהיה ניתן להשיגם על-ידי עבודה של צעד אחר צעד.

אחורה כדי להגיע למעלה...

באחת ההזדמנויות אמר הרבי ב'יחידות' לפרופסור המנוח הד"ר אבנר-חי שאקי (לאחר שהתפטר ממשרתו כסגן שר החינוך, בגין אי ציות מפלגתו לבקשת הרבי - שעל-פי תורה יש לתקן את חוק השבות שייקבע בו כי "יהודי הוא מי שנתגייר כהלכה") - כי כמו ספורטאי החוזר כמה צעדים אחורה כדי להצליח להגיע אחר-כך מעלה - כך יקויים אצלו.

ואכן כך היה, ובשנת תשמ"ח חזר לגדלותו.

משחקי הנוער ברוח התורה והמצוות

כיצד להסביר לילדים לפי דרכם, כדי שמשחקיהם יביאו לחיזוק בלימוד התורה, ושהמשחק יהיה לשם שמים • כדורגל אינו שייך לחב"ד ולאדמו"ר הזקן... • כיצד יגיב ילד יהודי כאשר הפסיד במשחק • ומהו ההיבט הרוחני שממנו נשתלשלו כללי המשחק, והלקח שאפשר ללמוד מהם בעבודת ה'

הלקח ממשחק חיפוש ה'אוצר'

בשיחתו בטו"ב בסיוון תשמ"ו לתלמידות המסיימות את לימודיהן ב'בית רבקה', הצביע הרבי על הדרכים שבהן ניתן לפעול על בני הנוער, כדי שזמנם יהיה מלא בתוכן אמיתי (התוועדות תשמ"ו כרך ג, עמ' 618):

כאשר בחיצוניות נראה שמספרים לו סיפור אבל תוכן הסיפור הוא ענייני מוסר, ועוד יותר – תוכן חסידי.

ועל דרך זה כשמראים לו, שהמשחק שלו יכול להיות בצעצועים כאלו שמדגישים את חשיבות הצדקה, או העזרה לזולת, וכיוצא בזה.

ולדוגמה – על ידי משחק בחיפוש 'אוצר', שבכך מודגש כיצד כל יהודי צריך לחפש את ה'אוצר' הטמון בעולם ובכל יהודי, כתורת הבעל-שם טוב על-הפסוק "כי תהיו אתם ארץ חפץ" – שהקדוש ברוך-הוא אומר לכל אחד ואחד מישראל, ולכל עם ישראל, שכל אחד מהם הוא עולם מלא 'ארץ', שיש בה 'אבנים טובות ומרגליות' ברוחניות, הדבר

בי"א ניסן תשי"ג כותב הרבי לאחד מאנשי"ב בארצות-הברית (אגרות קודש כרך ז, עמ' רח) מכתב ברכה לרגל יום ההולדת השביעי של בנו – "יהי רצון מהשם יתברך שהוא זוגתו שיחיו יגדלוהו... לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה".

הרבי ממשיך:
ומה שכתב אז ער פארשפילט זיך [=שהוא שקוע יתר על המידה במשחקים], הנה יש להשתדל שגם בזה יהיה איהו ענין של לימוד (אף שאינו מתאים למנהג אמריקה).

כלומר, יש לצקת תוכן חינוכי רוחני למשחקי הנוער, מבלי להתחשב בכך שתפיסה זו אינה תואמת את 'מנהג אמריקה'.

באותו מכתב מציע הרבי כי אם תהיה התייעצות בנושא עם הר"מ וראש-הישיבה עם [הפרדגוג] מו"ה הרב חיים-מרדכי-אייזיק שי' חודקוב "בטח ימצאו דרכים לזה".

לא ידוע לנו מה העלתה התייעצות האמורה, אך הרבי עצמו, בכמה וכמה הזדמנויות, עסק בנושאים אלה, ומקצתם יובאו ברשימה שלפנינו.

תובטח הצלחתם. ובמכל-שכן מהמתרחש עמו: אני – אומר הילד – עדיין לפני בר מצווה, וכאשר הנני נוהג כפי שיהודי צריך לנהוג, נושא טלית-קטן, אוכל כשר, ומכרזו "ברוך השם", הרי אני הוא זה שמצליח לקלוע את ה'כדור' למקומו הראוי.

על אחת כמה וכמה אתה [אבא] – שהנך אחרי בר מצווה (וכן האמא – אחרי בת מצווה), וממילא יש לך כוחות גדולים כדי להצליח בענייניך שהם נעלים ממשחק ה'כדור' – הרי ודאי שאם תנהג כיהודי, תלך להתפלל ולאחר-כך ללמוד שיעור קבוע בתורה ("מבית הכנסת לבית המדרש") – בוודאי תצליח!

ולמרות שלא תמיד מצליחים לנצח, יודע הילד שהדבר נובע מהנהגתו (כמו שנאמר "עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם"), כי הוא החסיר שורה בתפילה, או שבעיצומה של תפילה ("כמודה אני") חשב על ה'כדור'!... זו הסיבה לחוסר הצלחתו.

עדיף היה שלא לדעת...

ושוב מדגיש הרבי:

המדובר מיועד למי שמאיוז סיבה שתהיה שיחק בעבר ב'כדור' – עליך אומרים לו שעליו לנצל את הכוחות שלו ללימוד התורה.

כפי שרואים בפועל, שכמה מאותם שניצלו כוחותיהם לשחק בתחומים האמורים והצטיינו בכך והצליחו בכך בצורה גדולה – הפכו אחרי כן ליראי שמים, לומדים ואפילו חסידים. וטעם הדבר – כי גם ממשחק 'כדור' אפשר להגיע למעלת הבעל-תשובה, כעניין 'מנייה וביה אבא לישדיה ביה נרגא' [=מאותו גוע עושים את הגרזן שבו כורתים את העץ].

אולם כל זה מיועד למי שכבר היה שייך לתחום המשחקים האמורים מלכתחילה, שלאמיתו של דבר עדיף היה שלא היה יודע מכל זה...

אך אלו שזכו לידע ולהכיר את המעלה והיוקר שבאפשרות לשבת וללמוד תורה ולקיים מצוות – אין זו הדרך שילכו לשחק ב'כדור', ואחר-כך יגיעו באמצעות זה למעלת הבעל-תשובה!...

סירב לשחק וזכה בתפילין

בהתוועדות יום שמחת תורה תשכ"ו (שיחות

באופן של "ימין מקרבת"), זהו על-ידי הענקת אגוזים ממון וכו', בכדי שהוא ילמד טוב יותר תורה – כן הוא גם בנוגע למשחק ה'כדור':

מכיוון שהילד בטבעו חפץ במשחק ה'כדור' – יש להסבירו ולפעול עליו, שמשחק זה גופא יהיה "לשם שמים": וההסברה שבה יש להשתמש כלפי הילד היא, שכדי שלאחר-כך יוכל ללמוד טוב יותר, נדרשת התעמלות הגוף, ועליו לרוץ ומטעם זה אין שוללים את עניין משחק ה'כדור', אלא מסבירים לו שזה גופא צריך להיעשות לשם שמים, משום שזהו בהתאם לציווי הרופא שלשם בריאות הגוף יש לרוץ, לכן הוא עושה כן.

ולהורים מסבירים, שזה דומה לגלולה (תרופה): בשעה שמישהו זקוק לקחתה, נותנים לו ואין שוללים זאת, אך אין זה מיועד לאיש בריא.

וכזה הוא גם היחס למשחק ה'כדור':

הכוונה היא שהוא ישב וילמד תורה, אולם מכיוון שהוא עדיין ילד, הרי מצד קטנות הדעת שלו וחסר לו בשלימות, הוצה הוא לשחק ב'כדור' – לכן משתדלים שהמשחק שלו גופא יהיה בכוונה טובה כדי שהוא ילמד תורה ויקיים מצוות טוב יותר. דווקא כאשר ישנו ה"חנך לנער על פי דרכו" – אין שוללים את רצונו לשחק ב'כדור', אלא פועלים אצלו שישחק לשם שמים.

ישנו אופן הסברה נוסף, על-ידו ניתן להבהיר לילד – כיצד יכול הוא לשחק בכדור לשם שמים:

בעוד הגוי המשחק בכדור כוונתו **שהוא הגוי** – ינצח, הרי ילד יהודי שמתכוון ש'הכדור' יכנס למקום שבו הוא נכנס – כוונתו **שהיהדות** [שלן] תנצח. שעניין זה נפעל בזכות היותו לבוש בטלית-קטן, אוכל מאכלים כשרים, ולפני הליכתו למשחק – הוא מתפלל, וכן לאחר שהוא מנצח במשחק, מכרזו הוא "ברוך ה'" שהוא ניצח.

בכך מפגין הוא כלפי הגוי, ומראה לעולם, שלמרות התנהגותו כיהודי, הנה דווקא הוא הצליח להכניס את ה'כדור' למקום שבו הוא צריך להיות. ואדרבה, דווקא משום שמתנהג הוא כיהודי, הנה הוא זה שמטיב לקלוע את ה'כדור' לתוך הסל!

ומכיוון ש"והשיב לב אבות על בנים" – הנה בהגיע הילד הביתה, הוא אומר להוריו הטרודים בענייניהם, שעליהם להתפלל לה' ולנהוג בדרך היהדות – וכך

היקר ביותר שיכול להיות, יוקר וחשיבות אמיתית, ברוחניות ובפשטות, ולכל יהודי ניתנה שליחות קדושה לגלות את ה"אוצר" בעצמו, ובכל היהודים שבסביבתו.

הזמן שיקדיש ללימוד ביא הצלחה כפולה

כשהתכנסו בסוכתו תלמידי שיעורי-לימוד-הדת בחג-הסוכות תשל"ז (התכנסות נדירה שעליה סופר בהזדמנות אחרת במדור זה), התייחס הרבי בשיחתו לקושי של הנהגה יהודית העולה לגרום תהיות במחשבותיו של נער יהודי (לקושי שיחות כרך יד, עמ' 435):

"יתכן שנער עלול לחשוב, כי הנהגתו בהתאם לדרישת התורה היא דבר קשה... שהרי בזמן שהוא יכול לשחק 'פוטבאָל' [שעל כל פנים רגליו יתעסקו בענייני הרשות] או במשחק אחר - עליו להקדיש (את הזמן) לשבת ללימוד תורה (להבדיל). ובבוא יום השבת הרי הוא מוגבל שהרי אין לו להתעסק במשחקים, משום שבשבת אין לשחק בהם.

...אם ינהג כפי שדורשת התורה... ובזמן שאינו יהודי [=גוי] הולך לשחק, הוא יקדיש ללימוד תורת השם יתברך - יביא לו הדבר לאחר-מכן טוב הרבה יותר, מהזמן, האנרגיה והכוחות שהוא השקיע בכך.. ועל-ידי כך יש הצלחה בכל התחומים. וכשהולכים לאחר-מכן (בזמן שבין סדרי הלימוד) לשחק, יש הצלחה גם במשחק - והעיקר הוא, שיש הצלחה בלימוד התורה ובקיום המצוות, והצלחה בלימודים בכלל. ובאופן שהוא עצמו מרוצה, וההורים מרוצים, והעם היהודי כולו מרוצה - משום שיש לו בנים כאלה השמחים בימים טובים, בתורה ומצוות וביהדות, וחיים כך את חיי היום-יום...

כדורגל לא יוזכר בין הפרסים

כהקדמה לקטעים הבאים יודגש, כי בסיכומו של דבר משחק הכדור אינו רצוי ותכלית לכשעצמו אלא בתנאים מסויימים. הנה ביטויים אחרים (מתוך התייחסויות הרבי לכדור, הבאות לקמן):

כדור-רגל אינו שייך לחב"ד ולאדמו"ר הזקן...; עדיף היה אם לא היו יודעים כלל מזה; יהודים שומרי תורה ומצוות מעדיפים לומר פרק תהילים במקום לחשוב אודות זה.

ועוד, ככלל משחק זה תמורת לימוד תורה מנוגד לשולחן-ערוך, אך מכיוון שיש כאלה שמשחקים בזה, יש להעניק להם את המשמעות שאפשר להפיק מזה לעבודת ה'; מי שאינו יודע על דבר זה - עדיף שלא ילך להתעניין בכך; ובכל זאת ישנו מקור רוחני ממנו נשתלשל אופן המשחק. אלו הנקודות שנשמעו מפי הרבי במהלך השנים.

בקיץ תשל"ג קרא הרבי לדאוג לחינוכם של בני ובנות ישראל והזכיר את הפסוק "מפי עוללים ויונקים יסדת עז וגו'". קייטנות רבות ומועדוני של"ה נפתחו והתקיימו ברחבי ארצנו-הקדושה, בתקופת החופשה הגדולה.

בפרסומים שקראו לילדים לבוא וליטול חלק בפעילויות, הוזכרו פרסים שיקבלו המשתתפים ובין השאר כדור-רגל. הרבי (אגרות קודש כרך כח, עמ' רפט) הגיב על כך בדברים הבאים:

מה הכריח להכניס זה דוקא? הכול [=האם אולי] כל שאר הדברים שבארץ הקודש-ותכוננו!!!? האומנם אף אחד מכל אלו שדנו בזה - לא עלה בדעתו ספק שאפשר שפרס השייך למבצע חב"ד ואדמו"ר הזקן אפשר להיות אופניים וסוכריות וכו' אבל לא כדור רגל.

בשיחה טלפונית שנמסרה להרב אפרים ע"ה וולף, ביקש הרבי למסור להרב לייבוב, שהרבי אינו גורס את פרס הכדורגל, ושיש להשמיד את המודעות שנרפסו, ובאופן מוחלט שלא ייתנו לילדים פרס זה, ולהבא שידעו את יחסו של הרבי בזה (פרטים אלו פורסמו במדור זה בגיליון נא עמ' 14).

מומחה במשחק... יחשב בר-סמכא!?

בהתוועדות מוצאי שבת פרשת שמיני תשל"ט, התייחס הרבי לגופים מסויימים שמהעומדים בראשם גם יהודים שלא למדו תורה מימיהם, אך

מתיימרים לפסוק דינים היפך התורה והשולחן-ערוך:

בין השאר התבטא הרבי ('שיחות קודש' תשל"ט כרך ג' עמ' 593-591) אודות אחד מהם, אשר:

בין התוארים המוענקים לאותו אדם - שבעת יושבו על ספסל הלימודים באוניברסיטה הצליח במיוחד במשחק ה'פוטבאָל': בשעה שהיו צריכים לבעוט (כפי שזה מוכנה) בכדור לגרום לו להיכנס למקום הראוי לו - היה הוא זה שהצטיין בכך, ולא רק ברגלו הימנית אלא גם ברגל שמאל, וככל הפרטים שבדבר!

הרבי העיר במאמר המוסגר:

יש מי שאינם יודעים 'פוטבאָל' מהו - ובכן: נפסק בשולחן ערוך "אסור לשחק בכדור בשבת" (אורח חיים סימן שח סעיף מה. שולחן ערוך אדמו"ר הזקן שם סעיף פג) וככל השקלא-וטריא בזה, הידועה גם ליהודים שומרי תורה ומצוות, ובכל זאת מעדיפים הם לומר פרק תהלים במקום להתעסק ב'פוטבאָל'! אלו היודעים מעניין זה, יודעים שמי שמצליח פעם פעמיים שלושה וארבעה פעמים, עד אשר הלוך ומוסיף ואור - גדלה מעלתו ותואריו, ובמוסד האקדמי שמו הולך לפניו בראש. וגם בתחום (הכספי) של "עצביהם כסף וזהב" מרוויח הוא באין ערוך (יותר מרופא גדול, אדריכל מומחה או מרצה בכיר להיסטוריה!).

אלא מה, מכיוון שהשם יתברך עזר לו והוא הצליח ב'פוטבאָל' סבור הוא שהוא מסוגל לפסוק בכל התחומים שבעולם.

השולחן-ערוך פוסק שמשחק ה'פוטבאָל' הוא עניין שאינו יכול להביא תועלת בלימוד התורה והבנת התורה, זהו עניין המבזבז את הזמן ונוטל את תשומת הלב, וכדאיתא בחובת הלבבות (שער ח' פ"ג אופן כה) שלא ייתכנו אהבת העולם ואהבת ה' באותו כלי!

ואותו אחד שהקדיש רוב שימת לבבו והשתדלותו לאותם עניינים, חוץ מלימוד התורה כדבעי, מתיימר להכריז מהי דעת תורה!...

בהזדמנות נוספת התייחס הרבי להיבט אחר בנושא:

משחק ה'כדור' יש לו מקום על-פי תורה

- כדמצינו בכמה וכמה הלכות (אם כי באופן שאינו חיובי) "אסור לשחק בכדור בשבת", ואסור לעשות עבודה זרה מכדור.

המשחק יועיל ללימוד התורה שלאחרי

זו היתה שיחה ארוכה במיוחד, שהשמיע הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת שמיני תשל"מ (שיחות קודש תשל"מ כרך ב, עמ' 812 ואילך). יש לזכור את הרקע לשיחה זו: מאז ראש חודש ניסן של אותה שנה יוצא הרבי בקריאה לפעול במבצע "והשיב לב אבות על בנים - על-ידי בנים". המטרה: ליצור שינוי בהתנהגות בני העם היהודי כאשר ההשפעה תחל דווקא מהילדים.

הדברים הבאים הודגשו על-ידי הרבי עצמו בתוך השיחה (שם עמ' 818-817):

[המדובר אודות] כדורגל, אין הכוונה שהשומעים שי' ילכו להתעניין כיצד משחקים ב'פוטבאָל'; מי שעושה כן - אינו אלא קטן בדיעות וטיפש שבטיפשים, שכן אם ישנה אפשרות לנצל את הזמן ללימוד תורה ולקיים מצוות, ותמורת זאת הולכים לשחק ב'כדור' - אין זו אלא טיפשות הכי גדולה! כוונת המדובר, מכיוון שמדובר בילדים שעדיין אינם מבינים את היוקר אשר ישנו בלימוד 'כסדר' [=כל הזמן] תורה, והולכים לשחק ב'כדור' - נדרש "חנוך לנער על-פי דרכו" ו"מין מקרבת", ועל המחנכים לנצל את ה"אותיות המתאימות" וליטול את הרעיון המדובר ולהלבישו בסגנון ברור מתאים לילדים.

ניצח בגלל התנהגותו כיהודי

הנה תוכן הדברים ממה שנאמר בנושא באותה התוועדות:

אחרי שהילד סיים את לימודיו וברצונו ללכת לשחק ב'כדור' והוא עושה כן, אין זו דרך להכותו עד אשר לא ירצה ללכת לשחק ב'כדור', וכדומה. אלא בדומה לדברי הרמב"ם (אשר הוא "מורה הנבוכים") כיצד מתקיים "חנוך לנער על פי דרכו" [כפי שנדרש